

Nevena Mitranić, MA
asistent na Katedri za pedagogiju i andragogiju
Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

DISPOZICIJE ZA UČENJE u uzrastu od 3 do 5 godina

1. RADOZNALOST

Šta znači biti radoznao: Doživljavati sebe kao nekoga ko je zainteresovan, ko očekuje da ljudi, mesta i stvari mogu biti interesantni; Imati motivaciju da se ljudi, predmeti i pojave razumeju; Pitati se: Kako nešto funkcioniše? Šta ako... (bacim ovo na pod, na primer)? ... a šta ako bih mogao... (skočiti više, sagraditi višu kulu...)?

Kako se manifestuje u ranom detinjstvu? Izrazi zapitanosti i čuđenja; Pogled 'širok otvorenih očiju'; Vokalizacije uzbuđenja i postavljanje pitanja; Pokušaji da se uzme predmet interesovanja ili da se uključi u dešavanje koje mu privlači pažnju; Povratak istoj aktivnosti iznova i iznova.

Kako to podržavamo? Kroz okruženje bogato materijalima, podsticajima i provokacijama; Dopuštanjem pokušaja i pogrešaka; Uočavanjem dečjeg čuđenja i zapitanosti i podržavanjem radnji kroz koje to izražavaju; Postavljanjem otvorenih pitanja; Podsticanjem dece na pronalaženje različitih rešenja; Modelovanjem radoznalosti (kao osećaja začuđenosti, zapitanosti i zadržljivosti) kroz sopstveno ponašanje.

2. HRABROST

Šta znači biti hrabar: Doživljavati sebe kao nekoga ko je sposoban da se nosi sa poteškoćama i izazovima; Suočavati se sa sumnjama, strahovima, anksioznostima i pritiscima koji dolaze iz okruženja i uprkos njima preduzimati akciju, ako verujemo da je to ispravno; Uraditi 'pravu stvar' u teškim situacijama.

Kako se manifestuje u ranom detinjstvu? Isprobavanje nečeg novog, uprkos strahu; Prepoznavanje grešaka; Traženje pomoći; Spremnost da se založimo za druge; Postupanje prema sopstvenom uverenju, bez obzira na to šta druga deca u grupi rade ili govore.

Kako to podržavamo? Podsticanjem osećaja za avanturu; Podrškom novim iskustvima; Omogućavanjem deci da sama odluče kada su spremna da se upuste u nešto; Odnosnjem prema detetu kao da je već hrabar; Davanjem prostora deci da prave greške i osporavaju naš autoritet; Davanjem prostora deci da se ne slože sa ostalima; Modelovanjem hrabrosti kroz sopstveno ponašanje.

3. ISTRAJNOST

Šta znači biti istrajan: Doživljavati sebe kao nekoga ko je sposoban da odgovori na poteškoće i izazove; Nastavljati sa aktivnostima koje za nas imaju smisla, uprkos neuspesima.

Kako se manifestuje u ranom detinjstvu? Najčešće se pokazuje prilikom igre; Nastavljanje sa aktivnostima uprkos pogreškama i poteškoćama – dosledno ili vraćanjem aktivnostima nakon pauze.

Kako to podržavamo? Podrškom deci da istraju u onome što već rade dobro i u čemu uživaju; Raščlanjivanjem zadataka na korake 'veličine zalogaja'; Uzdržavanjem od davanja odgovora i rešenja; Omogućavanjem deci da osele frustraciju; Isticanjem svakog napretka; Isticanjem primera istrajnosti; Ohrabivanjem dece da pomažu jedni drugima; Modelovanjem kroz sopstveno ponašanje – pokazivanjem da se 'borimo' da nešto postignemo, uprkos poteškoćama.

4. KRITIČKO MIŠLJENJE

Šta znači kritički razmišljati: Doživljavati sebe kao nekoga ko 'ne shvata stvari olako' i ne prihvata ih 'zdravo za gotovo'; Biti sposoban da iskustava sagledamo iz različitih perspektiva i preispitamo ono što se dešava; Biti svestan da ne postoji jedinstvena istina.

Kako se manifestuje u ranom detinjstvu? Upoređivanje i pokušaj da se objasne različite pojave; Ispitivanje odakle je nešto došlo; Izražavanje mišljenja, projektovanje posledica i predlaganje rešenja (verbalno i neverbalno).

Kako to podržavamo? Postavljanjem otvorenih pitanja; Davanjem deci vremena da razmisle i promisle pre nego što daju rešenja; Podsticanjem dece da razmatraju situacije iz različitih uglova i traže rešenja; Modelovanjem kritičkog odnosa prema pojavama i događajima kroz sopstveno ponašanje.

5. KREATIVNOST

Šta znači biti kreativan: Doživljavati sebe kao nekoga ko komunicira, inovira i stvara; Koristiti različite medije za izražavanje; Isprobavati nove i drugačije načine korišćenja predmeta i materijala iz okruženja.

Kako se manifestuje u ranom detinjstvu? Kroz igru, oponašanje, kretanje radi kretanja; Eksperimentisanje sa predmetima i materijalima u okruženju; Stvaranje novih struktura i obrazaca.

Kako to podržavamo? Pružanjem bogatih iskustava i različitih okruženja; Davanjem deci prostora i vremena za eksperimentisanje i izražavanje; Stavljanjem na raspolaganje bogatih i raznovrsnih materijala kroz koje dete može da se izrazi; Uključivanjem u eksperimentisanje i stvaranjem zajedno sa detetom; Modelovanjem otvorenosti i konstruktivnog stava kroz sopstveno ponašanje.

6. OSETLJIVOST ZA DRUGE / EMPATIJA

Šta znači biti osetljiv za druge (empatičan): Doživljavati sebe kao 'drugog' u odnosu na ostale osobe, kao nekoga čije akcije imaju posledice na okruženje; Biti svestan osećanja drugih osoba i razlika u pogledima na svet; Ponašati se odgovorno, imajući to na umu.

Kako se manifestuje u ranom detinjstvu? Pokazivanje uznemirenosti kada su drugi uznemireni ili entuzijazma kada su drugi oduševljeni; Posmatranje reakcija odraslih i vršnjaka radi usklađivanja reakcija sa okolinom; Pokazivanje nežnosti i brige za živa i neživa bića (kao što su biljke, životinje, igračke...).

Kako to podržavamo? Ohrabivanjem dece da saraduju u postizanju zajedničkog cilja – podrškom okupljanju oko zajedničkog cilja; Podsticanjem dece da dele i da slušaju jedni druge; Podsticanjem dece da poštuju izbore drugih i da razmotre kako njihovi postupci utiču na druge; Modelovanjem nežnosti i brige kroz sopstveno ponašanje.